

Φιλοσοφία με και για τα Παιδιά (P4/wC)
Μέρος Β. Πράξη

Αννα Χρονάκη
Καθηγήτρια ΠΤΠΕ

• **Μέρος Β / πράξη** **27 Νοέμβρη 2020**

- Επισκόπηση της θεωρίας. Βλ. μέρος Α 20 Νοέμβρη 2020
- Εδώ, καλείστε στο δικό σας χρόνο να επεξεργαστείτε το υλικό και να γράψετε τις σκέψεις σας στα παρακάτω.
- Τι είναι το καθένα από αυτά /στοχασμοί, ασκήσεις και εργασία/ θα τα βρείτε σε αυτή την παρουσίαση.
  - Στοχασμοί I, II, III, IV, V
    - Επιλέξτε 2 ή 3 από αυτούς τους στοχασμούς και γράψτε 100 λέξεις ως δικό σας προσωπικό αναστοχασμό
  - Ασκήσεις 1 και 2
    - Επιλέξτε 1 άσκηση και γράψτε περίπου 400 λέξεις ατομικά ή ομαδικά
  - Εργασία
    - Ατομικά ή σε ομάδες κάντε μια εργασία σε περίπου 1000 με 2000 λέξεις.

παραδείγματα από την παιδαγωγική πράξη

1. η μέτρηση είναι πάντα μια ουδέτερη διαδικασία;
2. έμφυλες σχέσεις στο πλαίσιο της ομάδας

μετρώ το σώμα...

Αλλάζει το
σώμα μου;

Έχουμε
πάντα το
ίδιο σώμα;

Θέλουμε
πάντα το
ίδιο σώμα;

Στοχασμός Ι.

- Σκεφτείτε περιστατικά όπου διαδικασίες μέτρησης μπορεί να έχουν δημιουργήσει δυσκολίες ή τραυματικές εμπειρίες για κάποια παιδιά.
- Που μπορείτε να οφείλετε κάτι τέτοιο;
- Συζητάτε τέτοια ζητήματα με συναδέλφους ή με τα παιδιά;
- Αν ναι, πως;
- Αν όχι, γιατί;

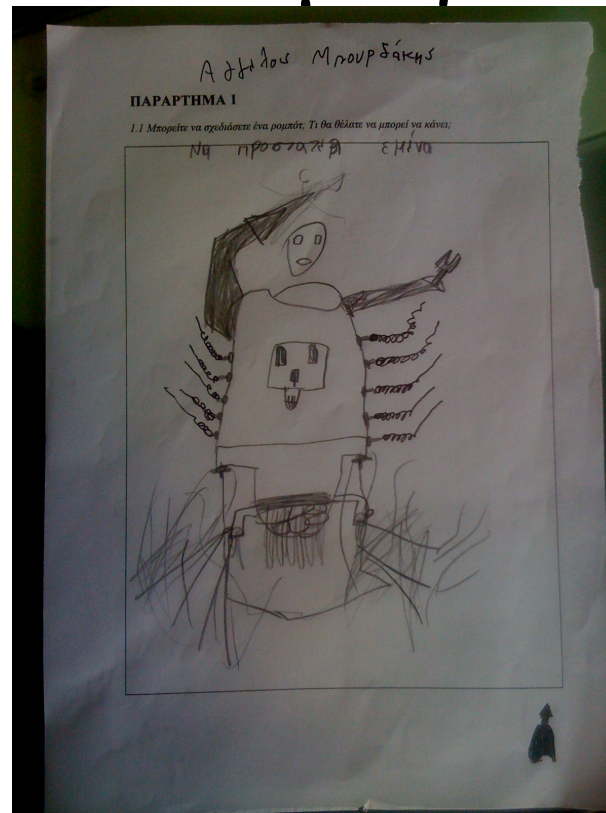
Παίζοντας με τα Ρομπότ... κατασκευάζω

Το ρομπότ που τακτοποιεί τα ρούχα

Το ρομπότ που βγάζει σπίθες
και είναι έτοιμο για πόλεμο

Στοχασμός II.

- Πως προσεγγίζεται τέτοιου τύπου αναπαραστάσεις των παιδιών;
- Πως τα παιδιά μπορεί να τις συζητούν μεταξύ τους;
- Βρίσκουν εναλλακτικούς τρόπους αναπαράστασης;

Αλληλεπίδραση Παιδιών-Υλικών-Εννοιών στο πλαίσιο ομάδα

Εστιάζοντας στην αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών και μεταξύ υλικών και εννοιών θα μπορούσαμε να θίξουμε δύο διαστάσεις;

- πρώτον τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ ενθουσιασμού και περιφερειακής ή κεντρικής συμμετοχής
- και δεύτερον τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ περισσότερο και λιγότερο ικανού «άλλου» οι οποίες τείνουν να ωθούν κάποια παιδιά να υιοθετούν το ρόλο του εκπαιδευτή/διευκολυντή μάθησης.

Σε γενικές γραμμές, τόσο ο Άγγελος όσο και ο Σπύρος δείχνουν να **ενθουσιάζονται ιδιαίτερα κατά τη φάση της κατασκευής**, όπου μάλιστα, συνεργάζονται και μεταξύ τους, **αυτοσχεδιάζουν και δεν ακολούθούν απόλυτα τις οδηγίες του φυλλαδίου που τους παρείχαμε**. Με τη γενικότερη παρουσία τους δηλώνουν πως είναι αυτονόητο να ηγηθούν στη κατασκευαστική φάση, και **αποφασίζουν για το καταμερισμό των ευθυνών μέσα στην ομάδα**

Σπάνια ζητάνε βοήθεια και δείχνουν να θέλουν να τα καταφέρουν **αυτόνομα** και να έχουν **ηγητικό ρόλο** τόσο απέναντι στα κορίτσια όσο και σε σχέση με την εκπαιδευτικό.

- Ο «μικρός» της ομάδας, ο Χρήστος, φαίνεται να αναλαμβάνει **πιο παθητικό ρόλο**, αφήνοντας χώρο στη Ραφαέλα και στο Σπύρο, οι οποίοι αποτελούν τα υπόλοιπα μέλη της υπο-ομάδας.
- Η συμμετοχή του καθ' όλη τη φάση της κατασκευής είναι πολύ μικρή και η συνεισφορά του στην ομάδα **περιορίζεται στη συγκέντρωση των υλικών που είναι απαραίτητα για τη κατασκευή.**
- Ωστόσο, λίγο προτού ξεκινήσει να δουλεύει η ομάδα του, ο ίδιος έχει κατασκευάσει αθόρυβα και χωρίς βοήθεια ένα σύστημα με ένα μοχλό που κινεί δυο άξονες.

Τα κορίτσια δείχνουν να προτιμούν τη συνεργασία μεταξύ τους παρά με τα αγόρια. Όταν καλούνται να χωριστούν σε επιμέρους ομάδες κατά τη κατασκευαστική φάση, δηλώνουν πως στο πλαίσιο των «νέων» ομάδων τους προτιμούν επικουρικό ρόλο κυρίως όσον αφορά τη συγκέντρωση και τη ταξινόμηση των υλικών κατασκευής

Η Άννα δέχεται πιο «στωικά» το παθητικό ρόλο της στο πλαίσιο της ομάδας.

Άννα: “Εμείς οι δύο με τη Ραφαέλα θα είμαστε γραμματείς....”

Στοχασμός III.

- Πως θα ερμηνεύατε την στάση της μικρής Άννας;

Η Ραφαέλα παρά το γεγονός ότι στην αρχή δείχνει να συμβιβάζεται με ένα πιο παθητικό ρόλο σε σχέση με το Σπύρο, στη συνέχεια αποδεικνύεται πιο δυναμική και διεκδικεί πιο ενεργή συμμετοχή στο κατασκευαστικό μέρος.

Ραφαέλα (στην εκπαιδευτικό): Κύριε βαρέθηκα! Μόνο ο Σπύρος τα κάνει....

Εκπαιδευτικός: ...Ναι αλλά δε βοηθάτε εσείς οι δύο βλέπω ότι κοιτάτε μόνο.

Ραφαέλα: Αφού ο Σπύρος δε μας αφήνει[...]

Σπύρος: Φέρε να το βάλω λίγο

Ραφαέλα: Άσε με ρε παιδί μου δεν μπορώ κάτι να προσπαθήσω;.....Το 'κανα τελείωσα τώρα... το 'βαλα... άντε που λες ότι δεν κάνω!

Στοχασμός IV.

- Και την στάση της Ραφαέλας;

Τα παιδιά σε ρόλους εκπαιδευτή/διευκολυντή μάθησης

Ο Άγγελος με το Σπύρο διεκδικούν από την αρχή την «ηγεσία» των ομάδων και την οργάνωση των διαφορετικών φάσεων. Διαφοροποιούνται ως προς τη διάθεση τους να βοηθήσουν τους γύρω τους.

Ο Σπύρος λειτουργεί σχετικά συνεργατικά στο πλαίσιο της ομάδας του.

Δείχνει να θέλει να μεταδώσει την εμπειρία και τη γνώση πάνω στα Lego και στους υπόλοιπους γύρω του αλλά **προτιμά να το κάνει δίνοντας σαφείς οδηγίες-εντολές και μην επιτρέποντας ιδιαίτερες πρωτοβουλίες.**

Προσφέρεται να βοηθήσει και την «αντίπαλη» ομάδα σε ένα προβληματισμό που έχουν σε σχέση με τη κατασκευή τους.

Ο Άγγελος είναι αρκετά συνεργατικός σε όλες τις φάσεις διεξαγωγής, Προβάλλει τις γνώσεις του αλλά προσπαθεί και να τις μεταδώσει στους γύρω του. Ο ίδιος σπάνια ζητά τη βοήθεια του ερευνητή, πράγμα που κάνει μόνο όταν βρεθεί σε απόλυτο αδιέξοδο.
Παρεμβαίνει συχνά με προτάσεις και ιδέες κατά τη διάρκεια όλων των φάσεων.

Και αυτός στην ομάδα του αναλαμβάνει απέναντι στην Άννα πρωταγωνιστικό ρόλο όσον αφορά τη συναρμολόγηση της κατασκευής αλλά πολύ **συχνά προσφέρεται να της εξηγήσει τι ακριβώς κάνει ο ίδιος αλλά και ποιά είναι τα τυχόν λάθη σε ό,τι επιχειρεί η Άννα.**

Ο τρόπος με τον οποίο το κάνει είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον, αφού **δε προσφέρει άμεσα και αβίαστα τη βοήθειά του** αλλά προσπαθεί να οδηγήσει τόσο την Άννα όσο και τη Ραφαέλα **μέσω ερωτήσεων** σ' αυτό που εκείνος κρίνει σωστή επιλογή.

Άγγελος: Κορίτσια, μήπως μπορούμε να το ενώσουμε κι έτσι όπως το γυρνάμε να το κάνουμε να γυρνάνε και οι ρόδες; Ξέρετε τι χρειάζεστε; Ξέρω εγώ, θέλετε να σας το διορθώσω;

Άννα: Ναί.

Άγγελος: Παρατηρήστε πρώτα αυτό εδώ και δείτε και που είναι βαλμένα...). Και δείτε και που είναι κουμπωμένα κιόλας..... Όταν κάνεις αυτό το πράγμα πρέπει να το κάνεις έτσι ώστε να μη φεύγει, ώστε να μη μπορεί να ξεφύγει και γίνει άλλ' αντ' άλλων..... Λοιπόν, κορίτσια κοιτάζτε. Πρώτον πρώτον έχετε βάλει λάθος ρόδες... Το σταυρουδάκι κοίταξε που είναι...

[.....]

Άγγελος: Κύκλος και σταυρουδάκι. Τί έχουν ενδιαφέρον; Κοίτα το καλά.

Άννα: Τίποτα

Άγγελος: Έχουν! Να σου το πώ; Ότι ο κύκλος έχει κάτι αραιό. Σχημάτισε ένα κύκλο με τα χέρια (σχηματίζει με τα χέρια του και το ίδιο κάνει και η Άννα). Και τώρα ένα σταυρό. Τι παρατηρείς; .....

Άγγελος: Σκέψου Άννα. Σκέψου. Αυτό όπως το έχεις αν το βάλεις μέσα στον εαυτό του τι καταφέρνεις;

(Ο Άγγελος σε ρόλο διευκολυντή/εκπαιδευτή)

Στοχασμός V.

- Πως θα ερμηνεύατε την στάση του Άγγελου σε αυτό το επεισόδιο;
- Τι ρόλο προσπαθεί να επιτελέσει σε σχέση με τα κορίτσια;

Μπορούν τα παιδιά να συμμετάσχουν σε φιλοσοφικές συζητήσεις;

Δύο διαφορετικές εμπειρίες φιλοσοφίας με τα παιδιά

Τα παιδιά μιλούν για φιλοσοφία

- <https://www.youtube.com/watch?v=Lty37NcPRrw>

Ένας φιλόσοφος εκλαϊκεύεται για τα παιδιά

- <https://www.youtube.com/watch?v=lKpydkW3u2w>

- Άσκηση 1

- Δείτε προσεκτικά τις παραπάνω δύο εμπειρίες και σημειώστε αναλυτικά τον ρόλο εκπαιδευτικού και των παιδιών στην κάθε μια από αυτές τις δύο συνθήκες.

Philosophy for children by Matthew Lipman, 1990 BBC

- <https://www.youtube.com/watch?v=fp5lB3YVnlE>
- <https://www.youtube.com/watch?v=P7fYxuC5lBQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=4uHkl40Pxj0>
- <https://www.youtube.com/watch?v=hgW54B2GHU8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=gDLBq5tI9vY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=ViRctUEySwM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=PgT0u1vO0qU&list=PL280D5B66AC54B36B>

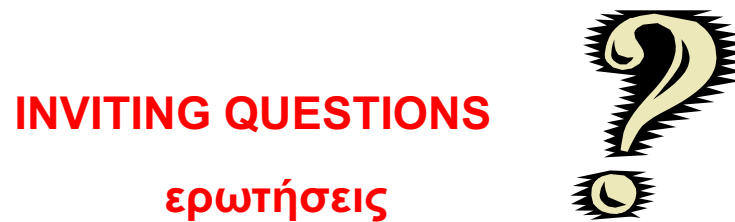

- Άσκηση 2

Επιλέξτε 3 από τα παραπάνω βίντεο και αναλύστε τις ομοιότητες και διαφορές που διακρίνετε εσείς μεταξύ του κοινωνικού πλαισίου και της εκπαιδευτικής πραγματικότητας των παιδιών, των σχολείων ή των χώρων φροντίδας των παιδιών στην Αμερική των 90ς και την δικής μας πραγματικότητας στην Ελλάδα σήμερα. Ποιες ομοιότητες και διαφορές εντοπίζεται;

Πιστεύεται ότι η προσέγγιση αυτή η οποία αναπτύχθηκε για να προσεγγίσει ζητήματα σε ένα διαφορετικό πλαίσιο μπορεί να είναι εφαρμόσιμη σήμερα και στο δικό μας; Τι είδους μετασχηματισμούς θα προτεινάτε;

το μοντέλο P4/wC σε βήματα

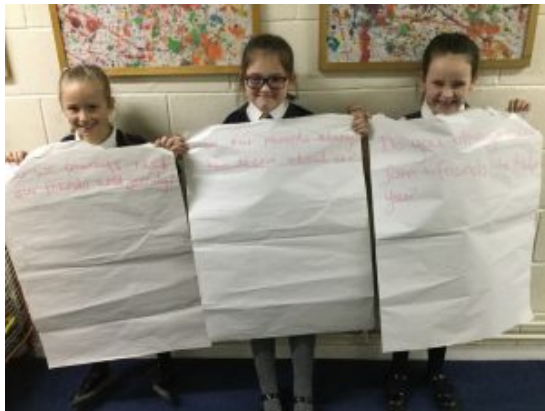
Διάλογος vs Δημόσια Αντιπαράθεση

(from P4C Pocketbook, Barry Hymer & Roger Sutcliffe)

Φιλοσοφικός Διάλογος	Ανταγωνιστική Αντιπαράθεση
Συνεργατικός	Αντιπαραθετικά
Στοχεύει σε μια βιώσιμη κατανόηση	Στοχεύει στην νίκη
Πρόκειται για μάθηση	Πρόκειται για επιτέλεση
Διευρύνει την Σκέψη	Αποδεικνύει μια Σκέψη
Ασχολείται με την πολυπλοκότητα	Στοχεύει στην απλοποίηση
Ασκεί κριτική στις υποθέσεις	Υποστηρίζει μια υπόθεση ως αληθή
Η αλλαγή άποψης είναι OK	Η αλλαγή άποψης είναι σαν /to throw in the towel/
Λαμβάνει υπόψη το Άλλο - απόψεις, πιστεύω, συναισθήματα	Καταδεικνύει το Άλλο – η προσωπική επιχειρηματολογία γίνεται δυνατή όταν η άλλη είναι αδύνατη
<i>‘Κανένας/καμμία από εμάς δεν είναι έξυπνος/η μόνος/η του/ης’</i>	<i>‘Είμαι εξυπνότερος/η από εσένα’</i>
Τα συμπεράσματα είναι δειλά	Τα συμπεράσματα είναι συμπεράσματα

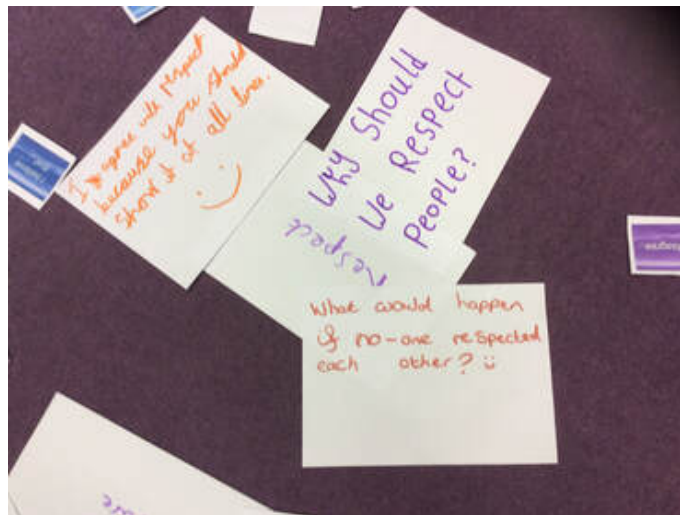
Παράδειγμα 1

<https://northcoteschool.com/learning/philosophy-for-children/>

Παράδειγμα 2

- <https://www.iverivillage-jun.bucks.sch.uk/p4c.html>

Παράδειγμα 3

- <https://www.youtube.com/watch?v=bEjIZX3tFac>
- 1^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων

Φιλοσοφία και Πολιτειότητα στην σχολική κοινότητα;

- Η δυναμική σχέση της φιλοσοφίας με και για τα παιδιά με τον στόχο για μια δημοκρατική πολιτειότητα στο σχολείο σήμερα
- *1. τι είναι πολιτειότητα*
- *2. ένα πρόγραμμα για την πολιτειότητα και τα μαθηματικά στο σχολείο*

Πολιτ(ει)ότητα

- *νομικά*, ορίζει τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα και υποχρεώσεις του πολίτη ενώ ταυτόχρονα συγκροτεί την σχέση του ατόμου με το κράτος.
- *σήμερα*, ή έννοια της πολιτειότητας διευρύνεται μαζί με την ανάγκη ανάπτυξης τυπικής γνώσης για δικαιώματα και υποχρεώσεις προς την διαμόρφωση ταυτοτήτων στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική μας καθημερινότητα (Birzea, 2005)
- και *ταυτόχρονα*, εγείρει ερωτήματα και έντονο προβληματισμό για τις δυνατότητες να δημιουργήσουμε συνθήκες δημοκρατικών σχέσεων στο πλαίσιο της δημόσιας εκπαίδευσης με στόχο την ενδυνάμωση του ατόμου, την συνεργασία, την συμμετοχή στα κοινά, την ενσυναίσθηση της διαφοράς και της διαφορετικότητας, την συγκρότηση λόγου.

Δημοκρατική πολι(ει)ότητα στην εκπαίδευση;

...μια 'από τα κάτω' κατανόηση της πολιτειότητας όπως ανιχνεύεται και ξετυλίγεται στην καθημερινότητα του σχολείου, της τάξης και της ομάδας.

Η εκπαίδευση δημιουργεί χωροχρόνους όχι μόνο για την ανάπτυξη της μάθησης, αλλά, κυρίως για τη συγκρότηση ταυτοτήτων αλλά, κυρίως, την επαναπροσέγγιση πολιτικών υποκειμενικοτήτων, μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες.

- Αναλυτικά Προγράμματα, Βιβλία, Αξιολογήσεις;
- Παιδαγωγικές Παρεμβάσεις και Υλικά;
- Επικοινωνία, Γλώσσα και Σώμα;

- *Ενδυνάμωση και Χειραφέτηση;*
- *Κριτική και Διερώτηση;*
- *Αυτονομία και Κριτική Σκέψη;*
- *Συμμετοχή στα κοινά;*
- *Δημιουργικότητα στην προσωπική και δημόσια σφαίρα;*

Δημοκρατική Πολι(ει)ότητα και Μαθηματική Εκπαίδευση

- 'Οι κίνδυνοι καμαρώνουν και κρύβονται στα μαθηματικά'
  - Reflexive Modernization by Beck, Giddens and Lash, 1994, p.9 cited in OS, p.195

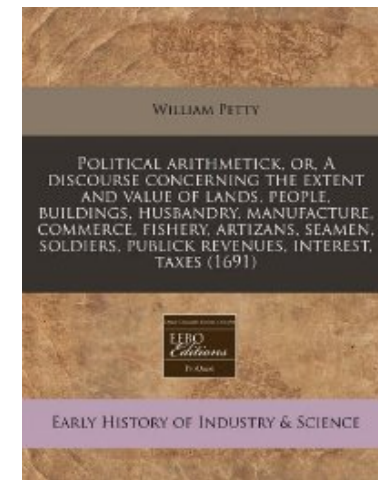
Είναι τα μαθηματικά ένα 'αθώο' εργαλείο οργάνωσης της κοινωνίας;
Ole Skovsmose in ZDM, 1998, p. 195

- Πολιτική Αριθμητική
- Μαθηματικοποίηση

Δημοκρατία ;

Δήμος :: Πολίτες

Κράτος :: Διακυβέρνηση

Από την πολιτική αριθμητική ως ο λόγος μιας ορθολογικής οργάνωσης και ανάπτυξης της κοινωνίας...

...στην πολιτική αριθμητική ως τον λόγο μιας δημοκρατικής πολι(ει)ότητας 'από τα κάτω' που στοχεύει στην δημιουργική αναδιοργάνωση μιας συλλογικότητας.

Walk for Freedom

19 Οκτ. 2019: Ευρωπαϊκή Ημέρα κατά της Εμπορίας
Ανθρώπων

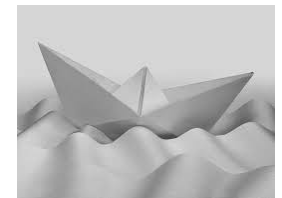

• *Πως θα μπορούσαμε να δούμε την μαθηματική εκπαίδευση ως ένα εργαστήριο 'δημοκρατικής πολιτειότητας';*

*πολιτικές μαθηματοποίησης κοινωνικών και περιβαλλοντολογικών ζητημάτων
περιγραφική, αναλυτική και κριτική σκέψη
συγκρότηση επιχειρηματικού λόγου και απόδειξης
δημιουργικότητα με/για τα μαθηματικά
επίλυση προβλημάτων ή/και δημιουργία νέων
διερώτηση
ηθικά διλήμματα*

CityZen

Στόχοι του έργου / <http://www.citizenship-and-mathematics.eu>

- Συζήτηση της έννοιας πολιτ(ει)ότητα στο πλαίσιο της μαθηματικής εκπαίδευσης σήμερα.
- Δημιουργία υλικού ως σχέδια/δράσεων και δραστηριοτήτων
  - Χρήμα
  - Χρόνος
  - Γη
  - Χάρτες
  - Σώμα
  - Παιχνίδια
  - Κατασκευές
- Χρήση και επανάχρηση υλικού –και οι δυνητικοί μετασχηματισμοί του- από εκπαιδευτικούς και φοιτητές/τριες

Εργασία / φιλοσοφία με και για τα παιδιά στο πλαίσιο δράσεων που στοχεύουν στη δημοκρατική πολιτειότητα

Δείτε τον ιστότοπο του προγράμματος για πολιτειότητα και μαθηματική εκπαίδευση εντός του οποίου δημιουργήθηκε υλικό για άμεση χρήση στην τάξη και το οποίο προσφέρει ένα ευρύ πεδίο για επιλογή ζητημάτων που αφορούν κίνητρα για την εκκίνηση διερευνητικού διαλόγου.

Το υλικό θα το βρείτε στο σημείο **teaching resources**

<http://www.citizenship-and-mathematics.eu>

- Δείτε προσεκτικά αυτό το υλικό και επιλέξτε ένα σενάριο το οποίο θα πρέπει να το αναδιαμορφώσετε ή να το μετασχηματίσετε ώστε να εισαχθεί ενεργά η προσέγγιση της φιλοσοφίας με και για τα παιδιά.
- Προσπαθήστε να λάβετε υπόψη όλα τα βασικά στάδια.
- Αναπτύξτε το αναθεωρημένο σας σενάριο σε περίπου 1000 με 2000 λέξεις.
- Η εργασία μπορεί να γίνει ομαδικά ή/και ατομικά.
- Για επιπλέον ιδέες και προβληματισμό σχετικά με την δημιουργία ενός πλαισίου προβληματισμού και διερευνητικού διαλόγου δείτε ακόμη και την ιστοσελίδα της δημοκρατικής παιδείας.
- <https://www.demopaideia.gr>

- Καλή συνέχεια!

- Α. Χρονάκη